

We begonnen de kerkbode met een lied van Ambrosius. Dit schrijfsel wil ik ook beginnen met een oud lied. 't Is een lied van Godschalk van Orbais. Godschalk stierf waarschijnlijk in het jaar 869. Hij zal toen ongeveer 64 jaren hebben geteld.

Godschalk werd gedwongen monnik te blijven. Hij verdiepte zich in de geschriften van Augustinus. Door middel van de Bijbel en de geschriften van Augustinus, werd Godschalk een verdediger van de soevereine genade van God. Verkiezende liefde betekende voor hem Troost en Vastheid. Je zou hem een verre neef kunnen noemen van onze Gomarus.

Doordat Godschalk de Boodschap niet onder stoe-
len of banken stak, kwam hij in botsing met de
kerk. De leer van de kerk toen, zou je het
best kunnen vergelijken met de leer van Arminius.
Arminius was een remonstrant en loochende o.a.
de doodstaat van de mens. Godschalk hield vast
aan de boodschap, ook toen hij zich moest ver-
antwoordden voor kerkelijke en wereldlijke (daar
is niet zoveel verschil in) hoogwaardigheids-
bekleders. Op grond van de Schrift en de alom
vereerde Augustinus, hield hij staande dat
Christus gestorven was voor de gegebenen van
de Vader. Met grote vrijmoedigheid verdedigde
Godschalk de verkiezende liefde van God in
Christus Jezus. Men beschuldigde hem, dat hij
zich niet ontzien had, de bisschoppen te laste-
ren, ja, strijdig met de roeping en het karak-
ter van een monnik, stoornis te brengen in de
beraadslagingen over kerkelijke en burgerlijke
zaken. Op grond van deze beschuldiging werd
hij niet alleen voor een dwaalleraar verklaard,
maar zelfs veroordeeld om gegeseld en in een
klooster gevangen gezet te worden. Op een on-

menselijke wijze werd hij gezeseld, totdat hij, door smart overwonnen, een geschrift in het vuur wierp, dat hij ter verdediging van de leer had opgesteld. Daarna werd hij in een klooster opgesloten.

Godschalk bleef echter standvastig bij de waarheid, tot de dood hem in het jaar 869 uit zijn lijden verlostte. Zijn bisschop Hinkman bleef tot het laatste moment van hem eisen dat hij moest herroepen.

Als Godschalk bleef weigeren te herroepen, zou de bediening van het Heilig Avondmaal en de kerkelijke begrafenis hem worden geweigerd. Godschalk weigerde. Bisschop Hinkman van Rheims schreef na de dood van Godschalk: Godschalk is pertinent verdoemd.

Van deze Godschalk is het nu volgende lied, in een vertaling van J.W.Schulte Nordholt:

Waarom wil je, jongeling,
zoontje, wil je dat ik zing?
Waarom zou ik lied'ren zingen
waar de waat'ren mij omringen
als een banneling?
Waarom wil je dat ik zing?

Daar ik beter, arme man,
wenen thans dan zingen kan,
beter wenen kan dan zingen.
Waarom wil je mij toch dwingen,
hartsvertedering?
Waarom wil je dat ik zing?

Beter zou het, jongen mijn,
broertje, beter zou het zijn,
dat jij met mij mee zou klagen,
helpen mij mijn smart te dragen,
mijn verbittering.
Waarom wil je dat ik zing?

Want je weet toch, beste vriend,
weet toch, jij, mijn hemels kind,
dat ik lang reeds ben verbannen,
dat mij dag en nacht omspannen
in hun wisseling.

Waarom wil je dat ik zing?

En mijn vriend, je weet toch wel,
hoe het volk van Israël
eens in Babel werd gedwongen,
en hoe droef het heeft gezongen,
daar als banneling.

Waarom wil je dat ik zing?

Want dat konden zij toch niet,
in den vreemde een vrolijk lied
als ontheemde bannelingen
voor het oor der heidenen zingen
in verbittering.

Waarom wil je dat ik zing?

Wil je dan uit alle macht
dat ik zing zelfs in de nacht?
Voor de Vader der getijden
voor de Zoon, de Geest uit beiden
zonder aansporing
is het dat ik heden zing.

Heer!, geprezen zij Uw Naam,
Vader, Zoon en Geest tesaam,
God in drie, maar God in énen,
hoogste God, in trouw verschenen,
mijn rechtvaardiging,
voor U is het dat ik zing.

Haast twee jaar is het alweer
dat ik hier alleen o Heer
zit in ballingschap gevangen.
Red mij, smEEK ik vol verlangen,
hoor Heer!, hoe ik zing,
red me uit mijn vernedering.

Zingen zal 'k als op een feest,
psalmen met mijn mond en geest,
stem en hart en al mijn krachten,
psalmen daags en in de nachten.
Voor mijn Koning zing
ik een lied van huldiging.

Een ontroerend lied! Zo teer als 't ruisen van
het ranke riet. Godschalk mag al zo'n duizend
jaren zingen voor de Heere. Die duizend jaren
zijn voor hem als een eerste dag.

Van alle einders, van de verste kust
zullen zij vinden vrede, feest en rust,
U lovend, Vader, Zoon, Heilige Geest!
Hallelujah, hallelujah!

Zieke vriend..vriendin..oude..zwakke..bedrukte
reisgeno(o)t(e), lees en herlees dat oude lied
met aandacht, liefst hardop. Misschien proef
je de gemeenschap der heiligen in Christus
Jezus.

Godschalk (ook Godescalc, Gotteschalchus) **van Orbais** (in de buurt van [Mainz](#), ca. 808 - [Orbais](#), 30 oktober, tussen 866 en 870) was een [Saksische theoloog](#), monnik en [dichter](#), die het meest bekend is als een vroeg pleitbezorger van de doctrine van de dubbele [predestinatie](#).

Godschalk werd rond 808 in de buurt van [Mainz](#) geboren. Vanaf zijn vroege kindheid hadden zijn ouders hem als [oblaat](#) bestemd voor het monastieke leven. Zijn vader was de [Saksische](#) graaf Bern of Bernius. Godschalk werd opgeleid in de [Abdij van Fulda](#), die toen onder leiding stond van [Hrabanus Maurus](#). Hij raakte bevriend met [Walafrid Strabo](#) en [Lupus van Ferrières](#). In juni 829, op de [synode van Mainz](#), verzocht en kreeg hij zijn vrijheid. Als argument gaf hij aan dat hij zich overmatig in zijn vrijheid beknot voelde door zijn abt. Hij vertrok eerst naar de [Abdij van Corbie](#), waar hij [Ratramnus van Corbie](#) ontmoette, en daarna naar de [Abdij van Orbais](#) in het [bisdóm Soissons](#). Daar bestudeerde hij [Sint Augustinus](#), met als gevolg dat hij een enthousiaste aanhanger werd van de leer van de absolute [predestinatie](#), op een punt ging hij zelfs verder dan Augustinus - Godschalk geloofde niet alleen in predestinatie tot [verlossing](#), maar ook in predestinatie tot [verdoeming](#). Augustinus had zich beperkt tot de leer van "veronachtzaming" (Engels: preterition) als aanvullend op de leer van de [uitverkiezing](#).

Priesterschap Tussen 835 en 840 werd Godschalk door Rigbold, de [koorbisschop](#) van Reims, tot priester gewijd, dit zonder dat zijn eigen bisschop hierin werd gekend. Voor 840 verliet hij zijn klooster en reisde hij naar [Italië](#), waar hij de leer van de dubbele predestinatie preekte. Hij ging vriendschappelijke betrekkingen aan met [Notting](#), de [bisschop van Verona](#), en [Eberhard](#), de [markgraaf van Friuli](#).

Hij werd uit Italië verdreven door twee agressieve brieven van [Hrabanus Maurus](#), op dat moment [aartsbisschop van Mainz](#), aan Notting en Eberhard. Vervolgens reisde hij door [Dalmatië](#), [Pannonië](#) en [Noricum](#), waar hij echter bleef preken en schrijven.

Godschalk verbleef tussen 846 en 848 aan het hof van [Trpimir I van Kroatië](#). Zijn werk *De Trina deitate* is een belangrijke bron van informatie over de regering van Trpimir. Godschalk was getuige van de veldslag en de Byzantijnse strategos, waarschijnlijk van [Dalmatië](#). In deze veldslag was Trpimir de overwinnaar.

Predestinatie In oktober 848 presenteerde hij tijdens de [synode van Mainz](#) in de Abdij van Sint Alban een gelofte van geloof en een weerlegging van de ideeën van Hrabanus Maurus, uitgedrukt in zijn brief aan Notting. Godschalk werd veroordeeld wegens ketterij, geslagen, gedwongen te zweren dat hij nooit meer het grondgebied van [Lodewijk de Duitser](#) zou betreden en overgedragen aan [Hincmar](#), de [aartsbisschop van Reims](#). Hincmar stuurde hem terug naar zijn klooster in Orbais. Het volgende jaar tijdens een provinciaal overleg in [Quierzy](#), dat werd voorgezeten door [Karel de Kale](#), probeerde hij zijn ideeën te rechtvaardigen, maar werd opnieuw als een ketter en een verstoorder van de openbare vrede veroordeeld. Hij werd uit het priesterschap gezet, gezeseld en verplicht zijn gelofte van geloof te verbranden. Daarna werd hij voor de rest van zijn leven opgesloten in het klooster van [Hautvillers](#).

Ook daar probeerde Hincmar hem nog over te halen terug te komen op zijn overtuigingen. Godschalk bleef zijn leer van de dubbele predestinatie echter verdedigen. Hij schreef naar zijn vrienden en de meest vooraanstaande theologen van Frankrijk en Duitsland. Dit leidde tot een grote controverse. [Prudentius van Troyes](#), [Wenilo van Sens](#), [Ratramnus van Corbie](#), [Lupus van Ferrières](#) en [Florus van Lyon](#) spraken zich in lovende termen over Godschalk uit. Hincmar schreef *De praedestinatione* en *De una niet Trina deitate* tegen de opvattingen van Godschalk, maar kreeg weinig steun van [Johannes Scotus](#), op wie hij als autoriteit een beroep had gedaan. De vraag werd bediscussieerd op de raden van Kiersy (853), van Valence (855) en van Savonnieres (859). Ten slotte nam [Paus Nicolaas I](#) de zaak op zich. In 863 droeg hij Hincmar op om voor de raad van Metz te verschijnen. Hincmar kon of wilde niet aan deze oproep tegemoetkomen, maar sprak zich er voor uit dat Godschalk zelf naar Metz zou gaan om zichzelf voor de paus te verdedigen. Hier kwam echter niets van terecht. Toen Hincmar vernam dat Godschalk ziek was, verbood hij om hem de sacramenten toe te dienen of hem in gewijde grond te begraven, tenzij hij zijn doctrine zou herroepen. Godschalk weigerde dit echter te doen. Hij stierf op 30 oktober tussen 866 en 870.

Geschriften Gottschalk was een origineel denker, maar beschikte ook over een heftig temperament, niet in staat tot discipline of matiging zowel wat betreft zijn ideeën als in zijn gedrag. Van zijn vele werken beschikken we over de twee geloften van het geloof (zie [Migne](#), *Patrologia Latina*, cxxi. c. 347 et seq.), en enkele gedichten, bewerkt door L. Traube in *Monumenta Germaniae Historica: Poetae Latini aevi Carolini* (707-738). Enkele fragmenten van zijn theologische verhandelingen zijn bewaard gebleven in de geschriften van Hincmar, Johannes Scotus, Ratramnus en Lupus van Ferrières. Sommige van de werken van Godschalk (met inbegrip van *De Praedestinatione*) zijn nog vrij recent, in 1931, ontdekt in een bibliotheek in Bern. D.C. Lambots *Oeuvres theologiques et grammaticales de Godescalc d'Orbais* (1945) heeft een goed overzicht van de werken Godschalk.

Vanaf de 17e eeuw, toen de [jansenisten](#) Godschalk verheerlijkten, is er veel over hem geschreven. Twee studies zijn die van [F. Picavet](#), *Les Discussies sur la liberté au temps de Gottschalk, de Raban Maur, d'Hincmar, et de Jean Scot*, in *Comptes rendus de l'acad. des sciences morales et politiques* (Parijs, 1896) en [A. Freystedt](#), *Gottschalks Studien zu Leben und Lehre*, in *Zeitschrift für Kirchengeschichte* (1897), vol. xviii.

